

Filiz ÖZAĞ
Yrd. Doç Dr
Gazi Üniversitesi İİBF İktisat Bölümü

Kapitalist Dünya Sistemi, Liberal Devlet ve Dış Ticaret

Dış ticaret politikası başlığıyla ana akım iktisadına bakıldığında belirleyici faktörün, Avrupa kapitalizminin gelişim sürecinde devlet-piyasa oluşumu olduğu görülür. Saptanan süreçte; dış ticaret bağlamında, Merkantilizmden başlayıp kapitalist küreselleşmeye kadar ulaşan bir değişim yaşanmıştır. Literatürdeki sınıflama korumacı, serbest ve stratejik dış ticaret politikaları olarak üç başlık altında toplanmaktadır.

Bu çalışmada Avrupa kapitalizminin gelişiminde, devlet - piyasa oluşumu ve uluslararası bölüşüm bağlamında, korumacı dış ticaret politikaları incelenecektir. Aslında nasıl bir devlet ve ne tür bir dış ticaret politikası sorusuna kapitalizmin verdiği yanıt, korumacı politikaları haklı kılan gerekçelerin aksine, diğer yarıda yer alan ve gelişmeye çalışan dünya için uygun çözüm olmamıştır.

Merkantilizmde, ticari kapitalizm için gerekli olan zenginlik dış ticaret yoluyla elde edilir. Riski yüksek deniz aşırı ticaret, tekel gücünü ve bu gücü koruyup rakiplere karşı savunacak merkezi otoriteyi, devleti gerekli kılar. Dış ticaret politikası, fazla veren ticaret bilançosunu sömürge ticareti ile karşı tarafa dayatan korumacı politikalar olmaktadır.

Marshall, hammaddeye sahip olan ABD için koruma, zengin doğal kaynakları, geniş iç pazarı olmayan İngiltere içinse serbest dış ticaret politikası önermektedir. Neo klasik okul kapitalist ülkenin faydasını artırdığı sürece korumayı kabul etmekte, bunun dışında kalan durum ve ülkelerde serbest dış ticaret politikasını önermektedir.

Kapitalizmin başlangıç aşamasında yer alan Almanya ve ABD’ de, korumacı politikalar savunulmuştur. Hamilton ve List serbest dış ticaretin kuramsal özüne karşı olmayıp, korumanın geçici-seçici olmasından yanadır. Farklı biçimde ifade edersek; devletin ekonomiye müdahalesi yeni gelişen kapitalist sınıfın desteğe ihtiyacı olduğu sektör ve dönemle sınırlıdır.

İktisat biliminin dış ticarete verdiği yanıt, Alfred Marshall’ın ana akım iktisadının alfabeti sayılan *Principles Of Economics* adlı kitabının 594–596 sayfasından alınan şu sözlerle özetlenebilir:

“...Sistemin uygulamaya konmasından önce, günümüzde, görece ender bir şey olan kamu çıkarına fedakârca bir bağlılık gücünü insanların elde etmiş olmamaları durumunda üretim araçlarının kolektif sahipliği, insanların gayretlerini azaltacak ve iktisadi gelişmeyi önleyecektir.

Sabırlı iktisat araştırmacılarının hayatın iktisadi, sosyal ve siyasi koşullarının aniden ve zorla bir yeniden kurumsallaştırmaya tabi tutma planlarından çok az iyilik ve çok fazla kötülük çıkacağını düşünmelerinin ana nedenleri de budur.”